

Hristo Boicev
Zorba Grecul

Pe motive din romanul lui N. Kazanzakis cu autorizarea specială Εκδόσεις Καζαντζάκη.

PERSONAJELE

Zorba

Niko

Hortence (Bubulina) – fostă curtezană

Surmeli - tânără văduvă

Ananis

Amnezia – soția lui

Mimito – nebunul satului

Mavrudi – primar

Pavlis – fiul lui Mavrudi

Manolis – nepotul lui Mavrudi

Antenia – soția lui Manolacas

Ianis – bătăușul satului

Preot

Ospătărița, Lola

Țărani și țărănci din insula Creta

Timpul acțiunii – Prima decadă a secolului XX.

PRIMUL TABLOU

ZORBA

O stradă din apropierea portului, în Pirea (cartier de la periferia Atenei). Rufe agățate în fiecare balcon flutură desupra străzii. Se aud valurile mării, cuvinte în limba greacă, sirene de vapor etc. Niko cu două geamantane în mână stă în fața unei cafenele din port și citește ziarul "Băiatul de buzunar". Vine ospătărița.

FATĂ
NIKO

Cu ce vă servesc?
(*ridicând cu greu capul*). Un ceai, vă rog.

Fata e frumoasă, dar Niko n-o observă.

FATĂ
NIKO

Cu zahăr sau fără?
Da.

Ea continuă să stea lângă masă, uitându-se la el cu interes.

FATĂ Altceva?
NIKO (*nu ridică privirea*). Nu, mulțumesc. Vaporul pleacă într-o clipă.
FATĂ Chiar nimic, nimic?
NIKO Da, da.
FATĂ Ceva mai special?
NIKO Nu. Adică da.
FATĂ Da sau nu?
NIKO Da. Adică nu. Voiam un ceai.

Fata se înveselește și pleacă grațios. După cearșafuri apare capul lui Zorba, urmărind-o cu privirea. Niko ridică ochii, Zorba se ascunde. Niko repetă cu voce tare ce a citit.

NIKO Îndrăgostește-te de moarte și n-o să-ți mai pară înfricoșătoare.
Îndrăgostește-te de suferință și ea îți va fi dorință.
Îndrăgostește-te de singurătate și nu mai ai nevoie de nimeni.

După o pauză de gândire.

NIKO În Buhda e adevărul! (*Strigă tare, uitând unde e*). Îndrăgostește-te de nimic și n-o să mai ai nevoie de nimic. (*Își dă seama că vorbește singur și se uită în jur îngrijorat*).

ZORBA (*iese din spatele cearșafului*). Vorbește, vorbește... Nu e nimic rău în asta. Eu n-am auzit nimic.

NIKO (*luat prin surprindere*). Recit...

ZORBA Nu-i nimic. Se mai întâmplă. Călătorim?

NIKO Păi, da.

ZORBA Unde, dacă nu e secret?

NIKO (*se uită la el cu suspiciune*). De ce întrebați?

ZORBA Răspunde tu întâi și răspund și eu.

NIKO Unde dă Dumnezeu. (*Ridică iar cartea*).

ZORBA Și eu sunt pentru destinația asta. Mă iei cu tine?

NIKO Poftim?

ZORBA Întreb dacă mă iei cu tine.

NIKO Unde?

ZORBA Unde dă Dumnezeu.

Niko se uită la el cu îndoială.

ZORBA (*spre bar*). Alo, fetița? Un rom! (*Spre Niko*). Mă iei, nu?

NIKO Nu înțeleg nimic! Cine ești și de ce să te iau?

ZORBA De unde să știu de ce? Așa am hotărât și gata!

NIKO Nu văd logica.

ZORBA Ce logică vrei? Te-am plăcut și gata: ești inteligent, reciți, citești cărți...

NIKO Da, citesc. Doar asta îmi mai încălzește sufletul.

Ospătărița trece pe lângă ei.

ZORBA (*după ospătăriță*). Mie asta îmi încălzește... (*Continuă*). Ia-mă, să zicem, ca bucătar.

NIKO Pofțim?

ZORBA Ca bucătar am spus. Pregătesc niște ciorbe de-ți lingi degetele.

NIKO Deci, ciorbe...

ZORBA Ciorbe. Nemaipomenite.

NIKO M-ai omorât cu ciorbele tale! Ce știi să mai faci?

ZORBA Orice. Nu contează. Hai, hotărăște-te, te îndoiești prea mult... Viața e ca o glumă.

NIKO Ultima dată unde ai lucrat?

ZORBA Am lucrat... Într-o mină, undeva la naiba! Nu mă laud, dar sunt un miner bun. Simțeam în vene scânteia cărbunelui, săpam galerii.... câștigam bine, dar când necuratul își bagă coada, s-a terminat...

NIKO Păi, ce s-a întâmplat?

ZORBA L-am bătut pe șeful.

NIKO Interesant! Deci îți bați șefii!

ZORBA Da! Ia-mă și n-o să-ți pară rău.

NIKO Și de ce îi bați?

ZORBA Nu știu, îmi vine dinăuntrul meu.

NIKO Și ce ți-a făcut așa de rău?

ZORBA Nimic, absolut nimic! Dar pe tine n-o să te bat. Nu dau în oamenii inteligenți. Țigări ai?

Își aprinde țigara și trage cu poftă din ea.

ZORBA Tu hotărăști și gata! Uită-te la mine! Nu-mi era bine în mină? Aveam un șef așa de bun, să-l strângi de gât, nu alta! Mi-a luat necuratul mințile, dacă înțelegi, frate! Îmi dădea bani frumoși și eu...

NIKO Dar eu cât vrei să-ți dau?

ZORBA Cât vrei, nu negociez.

Ospătărița aduce romul și Zorba se uită după ea cu o privire libidinoasă.

ZORBA Tu... nu prea ești cu femeile?

NIKO Există și lucruri mai importante.

ZORBA Există, dar nici femeile nu sunt de aruncat. Una ca asta...

NIKO Cum te cheamă?

ZORBA Zorba. Alexis Zorba.

NIKO Ești căsătorit?

ZORBA Am fost. Casă, copii... A fost și a trecut.

NIKO Despre cărbune știi ceva?

ZORBA Deci ai mină?

NIKO E părăsită. Am primit-o moștenire și mă duc să o văd.

ZORBA Unde e?

NIKO În Creta. Ai fost acolo?

ZORBA Dacă am fost? Am fost în Creta, dar mi-e rușine să spun.

NIKO De ce?

ZORBA Pentru că nu e de spus, dar o să spun, dacă am început. În nouăzeci și șase, în Creta a fost răscoală. Aveam 32 de dinți și când mă îmbătam mâncam și pahare. Am adunat o ceată în Macedonia și am luat drumul în Creta.

NIKO Împotriva turcilor?

ZORBA Bineînțeles! Să nu-ți spun câte capete și urechi am tăiat, cum fac de obicei acolo... Dar, iar îți spun, mi-e rușine. Ce nebunie a fost, Doamne, să tai omului urechile, să-i spinteci stomacul și să ceri ajutorul lui Dumnezeu – ca și cum El ar tăia urechi. Dar asta a fost. Vreau să te întreb un lucru – ai citit mult și poate știi. Ce anume?

NIKO Toate anomaliile și masacrele astea au adus libertatea în Creta. Te-ai prins, nu? ZORBA Dumnezeu, în loc să ne trimită tunete și fulgere, ne-a trimis libertate. Tu înțelegi ceva?

NIKO Mă străduiesc. Cum cresc florile din bălegar și gunoi? Și-atunci spui că omul este bălegarul și gunoiul și libertatea floarea?

ZORBA Și sămânța? Cine a sădit sămânța asta de mizerie înlăuntrul nostru?

NIKO Nu știu.

ZORBA Dar cine știe?

NIKO Nimeni!

ZORBA Și de ce am libertatea asta, dacă am devenit porc ca s-o obțin. De ce?

NIKO Nu știu, Zorba. Nu știu.

ZORBA Atunci, ce știi? Și încă... Atunci când a acostat vaporul Prințului Georgios, cu steaguri și salve de tun, ai văzut mii de oameni să plângă? Nu! Ei, atunci vei muri orb. Să-ți spun eu, lumea asta e o enigmă, iar omul e o brută. Brută și Dumnezeu. Un mizerabil, unul de-ai noștri, plângea în hohote. ”Ce urlă, măi porcule?”, i-am spus, dar și mie îmi curgeau lacrimile. Și el, care ucide un om pentru trei parale, a scos punga și a început să arunce aurul de la înjunghiați. Ai înțeles acum șefu? Asta înseamnă libertate? Dar să ne întoarcem la întrebare: plec sau rămân?

NIKO Mă mai gândesc...

ZORBA Dacă mă întrebi pe mine – deja te-ai hotărât.

NIKO Da, așa e. Vii? Soție, copii și câine n-am. Vei fi administratorul minei. Angajăm lucrători și Dumnezeu să fie cu noi! (*Spre bar*). Încă un rom pentru Zorba.

ZORBA Două! O să bei și tu, șefu! Cu ceai nu se poate bate palma! Noroc.

NIKO Să bem pentru Dumnezeu!

ZORBA Și pentru Diavol!

*Se aude sirena vaporului.
Întuneric.*

TABLOUL DOI

CRETA

Creta. Aceleași cearșafuri agățate pe sfoară, așa cum e pe toată coasta mediterană. Niko e cu un geamantan pe avanscenă. În spatele lui, o masă cu trei scaune și sus firma "Aperitiv Rușine".

NIKO Uite binecuvântata Cretă. Soare, stânci și singurătate. Cântecele lui Buda îmbrățișează sufletul meu. Dorește singurătatea și scapi de ea...

Apare Zorba.

ZORBA Numai pietre și tufișuri, șefu. Dacă nu găsim vreo văduvă, murim în picioare.
NIKO Zorba, să ne păstrăm autoritatea, te rog!
ZORBA Și să păstrăm, și să nu păstrăm... Ce-i al lui Dumnezeu, e și al nostru... Uite o cârciumă, patroane! Să dăm pe gât una mică, a?

Stau la o masă în fașa crâșmei.

ZORBA Alo? Nașule? E cineva pe-aici?

Apare Mimito.

MIMITO Domnule, pentru Dumnezeu, dă-mi cinci drahme ca să-ți salvez viața.
ZORBA Dar cine ești, prietene?
MIMITO Nebunul. Eu sunt nebunul locului.
ZORBA Doar tu ești nebun aici?
MIMITO Doar eu!
ZORBA Deci suntem deja doi.
MIMITO Dai cinci drahme pentru sufletul tău?
ZORBA Bineînțeles că-ți dau! Doar cinci drahme pentru un suflet? Păi e degeaba! Poftim zece - și pentru al lui. (*Arată spre Niko*). Așa e bine?
MIMITO E bine. Dumnezeu să vă aibă în pază!
ZORBA Acum cu sufletul curat, pot să te întreb ceva?
MIMITO Sigur!
ZORBA Există pe-aici vreo văduvă?
NIKO Zorba!
MIMITO Există, domnule, există.
ZORBA Să trăiești, să-mbătrânești! E tânără?
MIMITO E tânără, domnule.
ZORBA Dumnezeule mare! Poftim încă cinci drahme. Și e frumoasă?
MIMITO Foarte... Foarte frumoasă, domnule.
ZORBA Sfântă Preceastă! Poftim încă cinci.
NIKO Exagerăm!
MIMITO E foarte frumoasă, domnule. Are și o pisică, dar a intrat în călduri și a fugit de-acasă. Mi-a promis zece drahme, dacă o găsec.
ZORBA Stai să mâncăm câte o ciorbă și o căutam împreună. (*Spre cârciumă*). Nașule? Haide, băi nașule! Nu e nimeni pe-aici?

Mimito o șterge.

ZORBA Stai, unde fugi?! Vreau să te mai întreb ceva.
MIMITO Altă dată, domnule. (*Spre cârciumă*). Om rău. (*Dispare*).

Intră Manolis.

MANOLIS Ce se întâmplă aici?
ZORBA Bună ziua.
MANOLIS Bună.
ZORBA Adu două ciorbe.
MANOLIS Doar două ciorbe?
ZORBA Dar câte ciorbe vrei să mâncăm?
MANOLIS Câte vreți. Dar dacă ați venit doar pentru două ciorbe, mai bine plecați.
ZORBA De ce?
MANOLIS Pentru că ciorbă n-avem.
ZORBA Bine. De băut aveți ceva?
MANOLIS Cine sunteți voi?
ZORBA Noi suntem domnia noastră. Eu și cu domnul șef.
MANOLIS Aha. Și ce-i cu voi pe-aici?
ZORBA Afaceri, nașule, afaceri. Mina de-aici e a noastră – o să-i dăm drumul. Am întrebat dacă aveți ceva de băut.
MANOLIS Avem.

Cârciumarul țipă spre ușă.

MANOLIS Antenio? Două pahare cu mastică!
NIKO Pentru mine ceai.
ZORBA De unde știi că vreau mastică?
MANOLIS Altceva n-avem.
ZORBA Și aperitiv pentru băutura aveți?

Cârciumarul țipă din nou spre ușă.

MANOLIS Tenii? Măsline și ceai!

Vine în grabă soția lui cu o basma gri pe cap și aduce comanda. Intră și primarul Mavrudi, fiul lui Pavlis, Ianis și, ultimul, Ananis. Salută rece și se uită cu suspiciune la noii veniți.

ANANIS Bine ați venit, nașilor.
ZORBA Bine v-am găsit, nașilor! (*Spre cârciumar*). Câte-un pahar pentru fiecare, nașule! Haide, noroc, nașilor!
IANIS Noroc, nașule! Ce v-aduce pe-aici?
MANOLIS (*arată spre Niko*). E boierul minei. O deschide.
ANANIS Ce-ai spus?
MANOLIS (*tare, în urechea lui*). Deschide mina!
ANANIS Deschid un cinematograf?
MANOLIS O mină, o mină...

ANANIS Nu țipa, am auzit că e cinematograf. (*Lui Zorba*). Îți spun de-acum – o să dați faliment. Cine merge aici la cinematograf?

ZORBA Ai dreptate cu falimentul. Dar cu cinematograful mai vedem cum va fi. *De-afară se aude miorlăitul unei pisici în călduri. Toți tac și ascultă. Antenia se închină. Din nou miorlăit. Pavlis se scoală, dar bătrânul Mavradonis îl apucă brutal de braț și-l împinge pe scaun.*

ANANIS (*lui Zorba*). N-am auzit ce-ai spus, nașule.

ZORBA Absolut nimic n-am spus. Noi nu ne băgăm nasul în afacerile altora. Avem mina noastră și atât.

IANIS Aveți nevoie de lucrători?

NIKO Da, o să avem. Cine dorește, să vină mâine la mină. (*Spre Zorba*). El se va ocupa de recrutare.

ZORBA Dar să fie clar - nu vreau trântori.

IANIS În Creta nu sunt trântori. În Grecia sunt.

ZORBA Aici, în Creta, nu sunt leneși?

IANIS Sunt leneși... dar altfel de leneși.

NIKO Pot să întreb ceva, domnilor?

IANIS Spune, patroane!

ZORBA Este în sat o casă de închiriat?

MANOLIS La hanul doamnei Hortence.

ZORBA Ea e văduva?

Antenia scuipe într-o parte, Pavlis sare în picioare străpungându-l cu privirea pe Zorba, ca un animal sălbatic. Mavrudi îi înșfacă din nou de braț și îl țintuiește pe scaun.

NIKO Hortence?! Să nu fie franțuzoaică.

MANOLIS Dumnezeu știe ce e... A fiert și a clocotit de a dat în foc.

ZORBA Dar e văduvă, nu?

IANIS (*aranjându-și părul*). Câte fire de păr am aici nașule? După atâția bărbați e văduvă.

ZORBA Aoleu, mamă!

MANOLIS Câți pari a sărit, nașule, numai ea știe, dar în sfârșit, s-a liniștit, și-a pus fundul pe scaun și și-a deschis han.

ZORBA Gata. Mergem acolo.

IANIS Bagă-ți mințile în cap, nașule, că poate devine văduvă și după tine.

MANOLIS Lăsați oamenii în pace. O să doarmă la mine acasă.

ANANIS Tu ia tânărul, eu iau bătrânul.

ZORBA Tu ești bătrân, moșule!

ANANIS N-aud ce zici.

ZORBA Tu ești bătrân, nu eu.

ANANIS Oi fi eu bătrân, dar nici tu nu ești tânăr.

ZORBA Sunt cum sunt!

ANANIS A, nu! Greșești. Nu ești mai bătrân ca mine... Facem pariu!

ZORBA Nu sunt, surdule! Nu sunt... Mai am până să surzesc ca tine...

MABRUDI Gata cu glumele. O să doarmă la mine.

NIKO Mulțumim, oameni buni! Mulțumim pentru ospitalitate. Toți sunteți oameni de onoare și ca să nu se supere nimeni, dormim la madam Hortence.

ZORBA Nota de plată!
MABRUDI Băutura e din partea mea. Eu fac cinste. De bun venit!
NIKO Vă mulțumim, n-o să uităm.
ZORBA Am plecat.
IANIS Cu bine și când ne revedem să ne povestiți!
ZORBA A, nu nașule! Cine vrea să afle, trebuie să se convingă singur.

Râd. Ies.

IANIS *(după ei).* Și să vă țineți bine!

TABLOUL TREI

MADAM HORTENCE

Zorba și Niko stau în fața hanului. Din spate se aude un cârd de găște.

ZORBA Miroase cumva a găscă la cuptor?
NIKO Așa o fi...
ZORBA Te gândești la mină?
NIKO Da, sper să meargă.
ZORBA Liniștește-te, șefu! Ai răbdare! Să mâncăm întâi ca oamenii și apoi ne gândim. Fiecare lucru pe rând. Acum e rândul găștei – ne gândim la găscă. Mâine ne ducem la mină – o să ne gândim la ea. Să nu faci nimic pe jumătate. Să știi de la mine!

Mimito le aduce bagajul și dă să plece.

ZORBA Așteaptă, măi! Stai cu noi să mănânci friptură, nu fi nebun de legat. Cauți după aceea pisica.

Intră Hortence cu tava și Zorba sare în picioare.

ZORBA A sosit găscă!
HORTENCE Sil vous plait, monsieurs.
ZORBA Minunată, sirenă! Suntem doi naufragiați pe care marea i-a aruncat în împărăția ta. Te rugăm să ne faci onoarea să stai cu noi la masă, nimfă divină!
HORTENCE O! Mersi! Un moment, domnilor...

Se întoarce repede înapoi.

ZORBA Din găscă bătrână se face cea mai bună ciulama...
NIKO Am înțeles, păcătos bătrân...
ZORBA Bătrână e bunică-ta. Mimito, ție îți torn? Vin sau mastică?
MIMITO Întâi puțină mastică, domnule...
ZORBA Și după aceea vin?
MIMITO Nu domnule, tot mastică.
ZORBA Și după aceea, vin!?
MIMITO Cum vreți, domnule.

ZORBA Ție cine ți-a spus că ești nebun?
MIMITO Toată lumea, domnule!
ZORBA Spune-le să se ducă la...

Intră Hortence cu reverență și un șal vechi de mătase albă, la gât.

ZORBA Minunăție din paradis. O, Doamne! Luați loc pe tron, prințesa mea.
HORTENCE Madam Hortence. France. Eu nu grecoiacă.
ZORBA France? Acum e acum...
HORTENCE O, ce eram eu odată, ce eram!
ZORBA Nu contează... Știm deja...
HORTENCE Eu am fost... Eu am fost mare, și la "mai mare" cum se spune?
NIKO Cea mai mare.
HORTENCE Da, eu eram cea mai mare, cum se zice...
ZORBA Da, nici eu nu eram mai prejos...
HORTENCE Eram cea mai cautată... asta cum se spune?
ZORBA Nu-i nimic, la tinerețe nu e păcat... Ei, nici la bătrânețe...
HORTENCE Cum se spune, cum se zice...
ZORBA Acum să vorbim mai puțin. Întâi să gustăm ceva și după ne povestim păcatele.
Hai, noroc!

Toți mănâncă și beau cu poftă.

HORTENCE Eu fost...
ZORBA Ssst-sst-sst! Acum mâncăm nu ne gândim la altceva.

Continuă să mănânce.

HORTENCE Eu... multă dragoste...
ZORBA Iubire după. Acum bem. Noroc!
HORTENCE A votre sante, monsieurs!
NIKO Pour votre sante, madame.

Beau și iar mănâncă.

ZORBA Hai noroc, din nou!
NIKO Noroc!
HORTENCE A votre sante!

Beau din nou.

ZORBA Ce minune e asta, Doamne? Sorbi un pahar de vin și toată omenirea își pierde capul. Ce ciudată e viața!
NIKO Madam Hortence, îmi amintiți de Sarah Bernard... când era tânără. Atâta grație, rafinament, feminitate, frumusețe nu mă așteptam să găsesc aici. Cine v-a trimis pe acest pământ, între canibali... Shakespeare?
HORTENCE Shakespeare? Shakespeare... Shakespeare... Îl știu pe bărbatul acesta, dar nu îmi amintesc unde am fost cu el. Îmi amintesc, îmi amintesc – un om foarte bun. Am fost cu el la hotelul "Sinbad".

NIKO Nu la hotel, madame, la teatru...
HORTENCE Shakespeare!?
NIKO Da, Shakespeare.
HORTENCE Unul negru, poreclit Othello?
NIKO Da, el. Ce Shakespeare te-a aruncat pe țărmul acesta sălbatic?
HORTENCE Nu Shakespeare, nu. Puteri Mari m-au adus aici... Cele patru mari puteri – Anglia, Franța, Rusia și Italia...

Hortence cade pe gânduri, începe să plângă și scoate la iveală fotografii vechi, scrisori, rochii...

HORTENCE Ce-am fost eu, ce... Am fost mare, mai mare decât... Nu n-am fost de la bordel! Am fost artistă cu ciorapi de mătase și dantele. O, ce dantele purtam eu. Dar iubirea... (*Plânge în hohote și își aprinde o țigară*). Îndrăgostit de amiral italian Canavaro. La Creta a fost revoluție împotriva turcilor și eu venit cu iubitul meu din Mare Puterile aici.

ZORBA Nu-mi aminti, porumbițo, eram și eu pe-aici!

HORTENCE Ah, ce treabă a fost aici!

ZORBA Știi, porumbițo, știu. Mimito, toarnă vin în carafă.

HORTENCE Nimic nu știe tu, nimic. Dacă puteați vedea amirali de la patru puteri – toți îmbrăcați în aur, cizme sclipitoare și până la pălărie. Ca cocoșii. (*Râde*). Mare cocoș, 80-100 de kilograme fiecare – m-au demolat. Și ce barbă! Moale ca mătasea – negru, blond, gri, șaten... Și cum miros frumos. După miros cunoscut întuneric. (*Se îneacă de răs*). Englez- odicolon, francez – violetă, rusul – mosc și al meu Canavaro – nebunie de ambra. (*Cântă*). Ambro italiano, ah ambro... Ce bărbat, mon dieu, ce bărbat!

ZORBA Asta îmi place. Povestește-mi, sirena mea, povestește-mi aurul meu! Mimito, astupă-ți urechile, asta nu e pentru tine...

HORTENCE De câte ori, așa cum mă vezi aici, am salvat Creta de la moarte. Câte ori tunuri au vrut să tragă și au am strâns patru bărbi și nu dat voie să facă bum-bum. Dar cine recunoaște azi? Cum văzut voi medalie, așa văzut și la mine... (*Dă enervată cu pumnul în masă*). Bum-bum!

Zorba îi ia tandru mâinile.

ZORBA Nu face bum-bum, Bubulina mea! L-ai speriat pe Mimito. Liniștește-te. Exită un Dumnezeu și de-asta suntem noi aici, nu ofta!

Zorba îi ține tandru mâinile.

HORTENCE Jos mâinile! Drept ce mă iei? Cum a fost, a fost... Dar venit și zile rea: Creta eliberat, flota plecat. "Ce-o să se întâmple cu mine?", țip eu, și am apucat bărbile patru. "Unde lăsați pe mine? Ce fac eu aici, de patru ori văduvă, amiralii mei?" Dar ei râd și bea șampanie – ah, bărbații aștia! M-au umplut cu lire englez, ruble, lire și franci. Au îndesat în ciorapi, în pantofi și în decolteu... Peste tot.

Niko și Zorba abia își stăpânesc râsul.

ZORBA Povestește sirena mea, povestește aurul meu!
 HORTENCE Seara ultima au umplut cada cu șampanie, m-au scăldat în ea și apoi au băut tot șampanie din cada cu pahar! Și au fost morți beți, au stins lumina și ...
 ZORBA La naiba! La cel mai interesant moment au stins lumina...
 HORTENCE Da. Dimineața, toată miros a mosc, violetă, odicolon, ambră și patru puteri mari - Anglia, Franța, Rusia și Italia - ținut aici la pieptul meu și legănat tare așa! (*Arată cum i-a legănat*). Și când început să se facă ziuă, s-au dat salve de tun, jur, în cinstea mea, și o barcă alb cu doișpe vâslași m-au adus aici...
 ZORBA Închide ochii, sirena mea, acum eu sunt amiralul tău.
 HORTENCE Jos mâinile, am spus! Ia uită-te la el! Unde sunt uniforma ta cu șnur de aur, chipiu, parfum și barbă, unde? (*Plânge*).
 ZORBA Sirena mea, nu există Dumnezeu, nici Diavol. Hai, ridică-ți chipul frumos, arată-ți gâtul alb ca zăpada și cântă o melodie săltăreață! Să moară de invidie moartea!

Hortence începe să cânte.

ZORBA Oh! Oooh! Ia un cuțit, sirena mea, și taie-mi gâtul! (*Dă niște bani lui Mimito*). Fugi! Fugi! Caută pisica.

Mimito dispare, Zorba în șoptă lui Niko:

ZORBA Nu există drum de întors, șefu!

TABLOUL PATRU

MINA

Niko și Zorba. În spatele lor intrarea minei: "Labirintul lui Knossos".

NIKO Asta e marea, asta e mina.

ZORBA (*după beție*). Ne-am comportat necivilizat aseară, șefu... Foarte rău. Și m-am îmbătat și... Nu trebuia așa. Niciodată nu mai facem asta, nu!?

NIKO Cum spui tu, Zorba...

ZORBA Ai râs și tu, am râs și eu... Am jignit femeia. Și asta cu plecatul tău fără să o săruți, ca și cum era babă de o sută de ani. Asta să mă ierți, nu e educație. Bine, măcar că am rămas eu...

NIKO Păi asta nu e suficient, Zorba?

ZORBA Pentru femeie, nu. O vecină – copilă, frumusețea satului, în fiecare seară, îi cântam serenade. Pasiune, dragoste... Toți bărbații o voiau și în fiecare seară mergeam împreună. Și bunica ei, la 80 de ani, aștepta în fiecare seară serenada – credea că e pentru ea. Femeia e un lucru strașnic, șefu! I-am spus adevărul. Și de-atunci, săraca de ea, a început să se ofilească și într-o lună s-a dus! Și când sufletul se chinuia să iasă din trup, ea mi-a șoptit ca un șarpe: "Tu m-ai prăpădit, Alexis! Să pățești și tu la fel". Și așa... am pățit. Am îmbătrânit, dar gândul meu e numai la femei. Nu e bine?!

NIKO Cum spui tu, Zorba – nu mă bag.

ZORBA Și acum, patroane, gata! Am terminat cu femeile. La treabă, vin muncitorii.

NIKO Gata, Zorba! Intrăm în mină.

ZORBA Tu – nu, eu-da. Tu nu trebuie să ai treabă cu muncitorii. Stai departe ca să le fie frică de tine.

NIKO Măcar să-i întreb cine sunt, ce probleme au, ce bucurii și necazuri!

ZORBA Nu te complica, șefu! O să ți se înmoaie sufletul și-o să începi să le faci favoruri... Și lucrurile se duc de râpă, să știi.

NIKO Dar sunt și ei oameni!

ZORBA Dar tu ce ești? Un sfânt sau un afacerist? Alege una din două.

NIKO (*Ațâțat*). De ce nu amândouă? De ce? Dacă lucrurile merg bine, facem o comună... Toți să fim muncitori și proprietari într-o societate umanistă și frățescă.

ZORBA Iartă-mă, șefu, câți ani ai?

NIKO 35.

ZORBA Deci nu-ți mai vine mintea la cap.

NIKO Pur și simplu tu nu crezi în om.

ZORBA Omul e o brută. Cea mai mare brută! Faci rău – te respectă. Faci bine- îți scot ochii. Mare diferență, așa că eu mă retrag. Tu ești șeful, hotărăște!

NIKO Bine, așa să fie, dacă nu crezi în nimic.

ZORBA Nu cred decât în mine, Zorba. Nu spun că e bine. Și Zorba e o brută. Dar îl cred pentru că numai el e subordonatul meu, iar pe ceilalți doar îi văd sau așa cred eu, că îi văd. Iar ei există sau nu există. Chiar dacă ei există, când mor eu, o să dispară și ei. Totul dispare după mine și nu contează dacă a fost și nu mai e...

Se aude cor de biserică.

ZORBA I-auzi! Nu-i de-ajuns că vin la prânz, dar au invitat și un popă. Deci, n-o să ne înțelegem așa.

Toată lumea intră în scenă: muncitorii și preotul. Preotul face slujba de sfințire a minei.

PREOTUL Dumnezeu să binecuvinteze mina aceasta și lucrătorii ei și tot lucrul lor. Și să vă călăuzească la bine și la greu, ca din munca voastră să aveți pâine pe masă, voi și tot satul. Voi fi onorat să veniți la slujbele bisericii noastre!

NIKO Mulțumesc, părinte, să fiu sincer nu sunt unul din cei mai credincioși...

Preotul se uită spre Zorba.

ZORBA Iar eu, părinte, să fiu sincer sunt unul "aproape" credincios. Dar, te rog, să nu te iei de mine.

PREOTUL Sper ca amândoi să găsiți timp să veniți la hram... Eu sunt onorat să binecuvintez ce ați început... Domnul să vă dea sănătate.

NIKO Sărut mâna, părinte. Din suflet, vom dona ceva bisericii.

PREOTUL Sănătate! Vă aștept duminică!

ZORBA Și acum la treabă!

PREOTUL În numele Domnului.

ZORBA Și în numele Diavolului. Ptui! (*Scuipă împotriva Necuratului*). Haide, băieți! Începem că se înserează. Astăzi, că s-a pierdut timpul cu sfințirea, plătesc doar o jumătate de zi. Alegeți: la biserică sau la mină. Am spus: ce-i al Domnului e al Lui; ce-i al omului e al lui. La treabă!

Întuneric.

TABLOUL CINCI

VĂDUVA

Terasa barului. Bat clopotele pentru slujba de dimineață. Tunete, fulgere, ploaie torențială. Zorba și Niko intră uzi learcă.

ZORBA (spre bar). Mastică și ceai!

Antenia aduce paharele. Intră și alți bărbați cu glugi pe cap. Scena se umple de bărbați. De afară se aude behăitul unui ied. Intră MANOLIS cu sfoara de care se presupune că e legat iedul.

MANOLIS E iedul văduvei, a sărit gardul.

Antenia scuipă cu scârbă și iese.

IANIS Să se ducă Pavlis să-l înapoieze? O să câștige zece drahme.

Râs.

MANOLIS Păi eu nu pot să mă duc?

Iar râs.

IANIS Mergeți amândoi și împărțiți drahmele.

Iar râs.

ZORBA Luați-mă și pe mine, băieți. Eu nu vreau drahme, sunt ale voastre...

ANANIS (intră). Manolis, vine unchiul tău.

MANOLIS Ascunde iedul. Repede. Adu coșul!

Ianis aduce un coș pe scenă și îl duce în spate ca să ascundă iedul. În pragul ușii apare bătrânul Mavrudi și toți amuțesc. El intră încet și mulțimea se desparte în două ca să îi facă loc. El se așază greoi, în spate, pe fotoliu, ca un suveran, și își aprinde pipa. Intră agitat Mimito.

MIMITO Văduva! Vine văduva!

Văduva apare în pragul ușii cu părul ud de ploaie. Undeva în spate, se aude behăitul iedului. Văduva își dă seama că iedul e aici. Se aude din altă parte "iedul". Apoi din altă parte și așa bărbații din jurul femeii imită iedul. Dar Zorba reușește cu vocea lui puternică să îi oprească.

ZORBA Iedul a fugit, nașii mei! Iedul a fugit!

Bărbații se dau înapoi și din spatele scenei apare Zorba cu coșul în spate.

ZORBA Am glumit, măi nașilor. E înăuntru. Veseliți-vă!

Zorba imită iedul și râzând singur gluma lui, lasă coșul în fața văduvei. Manolis înaintează tăcut și pune mâna autoritar pe coș, dar Zorba nu se dă bătut. Urmează luptă între cei doi.

MABRUDI *(din spate)*. Dați-i iedul înapoi!

Manolis se retrage nemulțumit. Văduva îi mulțumește lui Zorba. Niko o acoperă cu paltonul lui și ea iese. Mimito ridică pe umeri coșul și iese după ea. Toată lumea se uită cu ură la Zorba și Niko.

ZORBA *(învingător)*. Haide, continuați, nașilor! Să vă dea Dumnezeu la toți noroc!

Tăcere din partea lor.

ZORBA Cine dorește, desigur. Cine nu vrea – sănătate! Frumusețea nu se ia cu forța.

Bătrânul Mavrudi iese ostentativ din cârciumă, jenat de scena nedemnă. Trecând pe lângă Manolis ridică mâna, dar se abține să-l lovească. În aceeași clipă intră Pavlis, dar Mavrudi îl ia de guler și îl dă afară. Ultimul iese bătrânul Ananis.

ANANIS Ai gura aurită, nașule, dar noroc dintr-acesta mie nu-mi mai trebuie. Dacă era acum 50 de ani... bereket versin. Dacă vă face plăcere, treceți mâine pe la mine, să bem în sănătatea nepoțelei mele Mina. Mâine e ziua ei.

NIKO Să fie sănătoasă! O să venim.

Zorba și Niko rămân singuri.

ZORBA Fuge de noroc poporul, șefu! Am rămas numai noi doi. Dar eu am impresia că unuia din noi doi i-a surâs norocul.

NIKO Felicitări, Zorba!

ZORBA Mai degrabă ție, șefu. Femeia asta te place.

NIKO Mersi! Să tu să ai parte de așa noroc.

ZORBA Nu te grăbi șefu. N-o să scapi de ea. Am văzut destule femei în viața mea, dar asta o fiară. Fiară! Trebuie să începi tu vânătoarea, altfel te face ea bucăți.

NIKO Zorba, nu mă amesteca în ciorba asta. Nu vreau să am probleme.

ZORBA Viața e o problemă, moartea – nu.

NIKO Dorește-ți moartea și n-o să-ți mai fie frică de ea, spune Budha.

ZORBA Dorește-ți femeia și n-o să-ți mai fie frică de ea, îți spune Zorba. Șefu, chiar ești nebun? Femeie mai frumoasă n-o să întâlnești în viața ta. Dumnezeu ți-o trimite - ține bine de ea și îți salvezi sufletul.

Niko tace.

ZORBA Ce te gândești atâta, nu mai cântări lucrurile. Du-te mâine seară să-ți iei paltonul, schimbă două-trei vorbe și gata...
NIKO Să mergem!
ZORBA Dacă bați clopotele surdului, n-aude!

TABLOUL SASE LA PETRECERE

În curtea lui Angrostis. Din când în când, vine câte un miros greu de fum. Oaspeții dau din mână ca să-l îndepărteze.

ANANIS Să bem în sănătatea nepoțelei mele, Mina. Dimineață am castrat și porcul, iar soția mea va frige rinichi albi.
ZORBA La mulți ani pentru nepoțică!
ANANIS Ce, câinele? Mușcă, dar l-am legat.
ZORBA Pentru nepoțică, pentru sănătatea ei, am spus!
ANANIS Da, da, azi dimineață l-am castrat.
ZORBA Pfui! Să nu audă Dumnezeu!
ANANIS Ce-ai spus?
ZORBA Nimic, surdulețule! Am spus ”noroc”!
ANANIS Noroc! Sunt surd din naștere, dar tot e bine. Slavă Domnului că nu m-a făcut orb sau femeie! Dau slavă că a avut milă de mine. (*Tipă*). Amnezio?

Apare bătrâna în așteptarea poruncii.

ANANIS Să aduci salata! Cu mai multă brânză! Stai, rad eu brânza că tu nu te pricepi...

Iese după ea.

ZORBA Ai mâncat vreodată rinichi albi?
NIKO Nu.
ZORBA Păi ce-ai mâncat atunci?
ANANIS (*se întoarce cu salata*). Bălegar. Bălegar de la vite – uscat. Îi dăm foc ca să alungăm țânțarii, să putem trăi și noi. Au fost epidemii de malarie... dar eu am strâns din dinți... Am crescut, m-am însurat, am crescut copiii, la bătrânețe am așteptat nepoții, unii au murit, alții au supraviețuit. Familia nu dispăre... Ce să mai vreau altceva?
NIKO Am mâncat rinichi, dar nu am auzit până acum de rinichi albi.
ZORBA N-ai mâncat, dar ai văzut.
NIKO Unde?
ZORBA Sub puță, nu i-ai văzut?
ANANIS O, da. Mari minuni, lucruri extraordinare erau odată. Acum poporul nu mai crede în minuni și de-asta nu mai există.
ZORBA Acesta iar a luat-o razna...
ANANIS Dacă mă întrebi, îți răspund.
ZORBA Nu te întreb nimic, dar spune dacă vrei.
ANANIS Îți spun. Era în sat o turcoaică, de n-ar mai fi fost! O chema... cum o chema, mama ei de turcoaică! Nu-mi amintesc... Amnezio! Vino aici!

Bătrâna vine alergând.

ANANIS Cum se numea turcoaica, fă?
AMNEZIA Nu știu.
ANANIS Cum?
AMNEZIA Am spus că nu știu.
ANANIS N-am auzit, dar important e că au auzit oaspeții. Mai departe... Era însărcinată mizerabila asta, al cărei nume l-ați auzit, și urma să nască. Trei zile și trei nopți a răcnit și a gemut, dar turcaletul nu voia să iasă. O vecină, mama ei de turcoaică... am uitat și numele ei... Amnezio? Vino aici!

Bătrâna vine alergând.

ANANIS Cum se numea vecina turcoaicei, fă?
AMNEZIA Nu știu.
ANANIS Cum?
AMNEZIA Nu știu, nu știu.
ANANIS Iar n-am auzit, dar nu are importanță, oaspeții au auzit. Deci vecina ei, al cărei nume l-ați auzit, de asemenea, i-a zis: Djafer Hanăm, de ce nu țipi... Djafer Hanăm se numea mama ei. De ce nu strigi, Djafer Hanăm, la mama-meire? Așa spun turcii Maicii Precesta – Mama Meire. ”Nu!” a răcnit ca ursul, mama ei de blestemată că iar nu-mi amintesc numele. ”Mai bine să mor!”. Au mai trecut o zi și o noapte și tot nu născuse. Nemaiputând suporta, în sfârșit, a strigat: ”Mama-meire, Mama-meire!” A strigat, dar a strigat în zadar. ”Nu te aude”, i-a spus Arif Hanăm... Arif Hanăm, vecina, mama ei de turcoaică... ”Nu te-aude, i-a spus, sigur nu știe turcește, cheam-o pe grecește”. Sfântă Maică Precestă a grecilor!”, a strigat în limba turcă. ”Sfânta Maică Precestă a grecilor!”, dar în zadar. ”Nu strigi cum trebuie – i-a spus vecina – nu strigi cum trebuie, Djafer Hanăm”. Djaver Hanăm era numele și să nu-l uitați că eu îl uit din nou. Și tocmai atunci a strigat turcoaica tare, în grecește: ”Sfântă Maică Precestă” și turcaletul a ieșit. Asta a fost duminica și să vedeți ce coincidență! Peste o săptămână, tot duminica, pe mama au apucat-o durerile. Deci era duminica...
ZORBA Continuă, continuă. Și azi e duminică, nu ne grăbim.
ANANIS S-a chinuit săraca, striga și urla ”Sfântă Maică Precestă! Sfântă Maică Precestă”, dar în zadar. După patru zile, taică-meu nu a mai suportat, a luat un toiag, a intrat în biserică și, fără să se închine în fața icoanei... ”E, Maică Precestă, pe soția mea care îți aprinde candela în fiecare sâmbătă nu o auzi? Pentru necredincioasa aia ți-ai rupt picioarele, dar la chemarea soției mele ești surdă! Dacă nu erai Maica Precesta te...”. I-a arătat toiagul și, fără să se închine, s-a întors cu spatele la ea ca să plece. Și în clipa aceea – Dumnezeu mare! - icoana a pocnit ca și cum s-ar fi spart în două. Așa pocnesc icoanele, dacă nu știți, când fac minuni. Taică-meu și-a dat seama și a strigat: ”Am greșit, Sfântă Precestă!” Dar era prea târziu. Mă născusem surd. De atunci, icoanei i se spune Maica Precesta Răzbunătoarea. E drept că nu aud, dar mă simt bine. Ce se aude, se și vede, dar ce nu se vede de ce trebuie să știi? Amnezio!

Bătrâna vine alergând.

ANANIS Ce e cu rinichii ăia de la grătar, fă?
AMNEZIA Sunt gata.
ANANIS Atunci adu-i, ce mai aștepti? Fir-ar să fie de treabă!

Bătrâna iese.

ANANIS Stai puțin! Ia tava și mai adu măslina.

Se aude porcul grohăind.

ZORBA Haide acum, șefu, să educi poporul și să îi deschizi ochii! Ai văzut cum stă soția lui ”drepti” ca în armată și îl soarbe din ochi? Învață-i că femeia are aceleași drepturi ca bărbatul, că e crud să mănânci rinichii albi ai porcului și el să grohăie în fața ta și că e o prostie să-i mulțumești lui Dumnezeu pentru că te-ai născut surd și prost.

ANANIS Așa, așa...

ZORBA (*lui Ananis*). Nu-i așa? (*Lui Niko*). Și ce-o să realizezi? Or să fie certuri, găina va vrea să devină cocoș, o să-și smulgă penele reciproc...

ANANIS Așa, așa...

ZORBA Păi așa. Dar dacă le deschizi ochii, ce-or să vadă? Sărăcie? Lasă-i să viseze. Doar dacă...

NIKO Dacă ce?

ZORBA Numai dacă poți să le arăți o lume mai bună. Poți?

NIKO Aș putea.

ZORBA Să auzim.

NIKO Nu pot să-ți spun, pentru că n-o să înțelegi.

ZORBA Dacă eu nu pot să înțeleg, cum ar putea să înțeleagă surdul acesta, și dacă te-ar auzi? Ce să mai spunem de oaia asta bătrână? Lasă-i în pace cu prostia lor, de ce să știe mai mult? Trăiesc, fac copii, așteaptă nepoți, Dumnezeu îi face surzi și muți și ei strigă ”Slavă Ție, Doamne!” . Lasă-i în pace și vezi-ți de drumul tău.

ANANIS Așa, așa... Am așteptat nepoți – ce aș vrea mai mult de la viață. Cât mi-a fost dat, atât am trăit. Paiele să putrezească, grâul să răsară – așa a spus Dumnezeu, așa să fie. Amnezio, ce se întâmplă cu rinichii albi, fă? A, sosesc! Noroc!

Bătrâna vine cu tigaia. Porcul grohăie în jurul lor.

ANANIS Ia uite, porcul acesta se holbează la noi. Parcă știe că-i mâncăm rinichii albi. Pleacă de-aici, porc nerușinat! Amnezio!

Bătrâna vine în fugă.

ANANIS Ia soro, un băț și gonește porcul acesta de-aici, că-mi strică chefu. (*Lui Zorba*). Ce-ai spus?

ZORBA N-am zis nimic – n-am ce să spun.

ANANIS Iar n-am auzit.

ZORBA O să auzi, surdule, o să auzi. (*Lui Niko*). Ia să vezi cum o să audă tot. (*Lui Ananis*). Nenea, ție îți place văduva?

Ananis se uită în toate părțile cu atenție.

ANANIS Văduva?
 ZORBA Da, văduva. Își place?
 ANANIS Păi cine n-o place, nașule? De-asta o urăște toată lumea. Toți bărbații o doresc, dar nu-l vrea pe niciunul, mizerabila. Și bine face că dacă e cu unul o singură dată, se duce de râpă. Nu mai e scăpare. Dar cel mai mult o urăsc femeile, mama lor de cățele!

NIKO Femeile, de ce?
 ANANIS Sunt geloase, de-asta! Din gelozie și invidie. Dacă ar putea, ar îngropa-o de vie, cățelele naibii ce sunt. (*Țipă spre bucătărie*). Amnezio! Ce se întâmplă cu măslinile, bre? (*Continuă*). Ascultă! Uită-te la toți bebelușii care se nasc acum! Nu sunt copii, sunt îngeri. Și de ce crezi că e așa? Să fie sănătoasă și să ne trăiască văduva!

ZORBA Ce treabă are ea cu asta?
 ANANIS Păi e amanta tuturor bărbaților din sat: stingi lampa și crezi că îmbrățișezi văduva, nu soția. Și uite așa, satul se îmbogățește cu copii frumoși. Dar se va termina rău. Acum și prichindelul acesta de Pavlis, nepotul lui Mavrudi, s-a îndrăgostit lulea. Taică-său e negru de supărare , și ea nici nu vrea să audă de mucosul acesta.

NIKO Noroc.
 ZORBA Și încă o dată să-ți trăiască nepoțica.
 ANANIS Ce-ai spus?
 ZORBA Nimic, nimic...
 ANANIS Vorbește mai tare!
 ZORBA (*tipă*). Nimiiiiiiic! Ce-am avut de spus, ne-am spus. Să ne trăiască văduva!
 ANANIS Dacă îmi place? Îmi place, nu v-am spus?
 ZORBA Ne-ai spus, dar mai spune o dată. Despre ea pot să te ascult vorbind până mâine.

TABLOUL SAPTE

MARELE PLAN

În fața minei. Zorba iese din galerie și aruncă târnăcopul supărat.

NIKO Vrei să-mi spui ceva?
 ZORBA Vreau, dar nu știu cum să încep.
 NIKO Începe cu începutul.
 ZORBA Să-ți spun drept, nu știu încotro mergem cu mina asta. Nu știu.
 NIKO Nu-ți fie frică, eu știu!
 ZORBA Nu știi, doar bănuiești!
 NIKO Ba nu, știu tot!
 ZORBA Mai întâi că totul e putrezit. O scândură mare nu mai există. Oricând se poate prăbuși galeria peste noi. Și doi: aici nu mai este cărbune, șefu. Am atins adâncul muntelui. Crede-mă – jos urlă a gol. Dacă mai săpăm puțin, ajungem în infern și cărbune nu găsim!

NIKO Păi cine a venit aici după cărbune, Zorba? Tu sau eu?
 ZORBA Vorbește deschis, șefu!

NIKO Cât de deschis? Cărbunele e doar un pretext. Să nu ne ia drept nebuni, altfel aruncă după noi cu pepeni. Noi suntem aici, nu pentru cărbune, ci pentru schimb de idei.

ZORBA Cu cine?

NIKO Eu cu tine și tu cu mine.

Zorba se uită perplex la Niko. Dintr-o dată începe să râdă.

ZORBA Păi așa spune, băiete, mi-ai luat o piatră de pe inimă, crede-mă. ”Nu ți-e rușine, Zorba, arunci banii omului în vânt!” Și, când acolo, tu aveai altceva în minte.

NIKO Păi da, asta e în mintea mea.

ZORBA Deci, am venit ca să păcălim lumea, să nu ne creadă nebuni. Bine că nu ne văd acum cum râdem ca niște nebuni. Păi asta voiam și eu, dar nu mi-era clar! Cu permisiunea ta, șefu, noroc!

Beau amândoi.

NIKO Sunt fericit, Zorba, că Dumnezeu m-a trimis aici cu tine, pe tărâmul acesta pustiu. De la mina asta, nici un câștig!

ZORBA Gata! Ne-am înțeles. De-acum treaba va merge strună!

Din mină se aud strigăte: ”Gaz!”. Muncitorii ies în fugă.

IANIS Gaz! Gaz!

Zorba sare imediat și începe să adulmece aerul.

IANIS Slavă Domnului, am scăpat teferi! (*Aruncă târnăcopul, dar Zorba îl prinde din aer*).

ZORBA Nu arunca nimic! Orice lovitură poate declanșa o explozie. (*Miroase aerul din nou*). Concentrația de gaz crește. Hai, toată lumea acasă!

IANIS Meștere, ne-ai plătit pentru azi?

ZORBA Cu ce? Cu gaz? Ce-ați scos ca să vă plătesc? Am spus să fiți atenți că sună a gol și voi dați ca un taur din Creta... Haide, valea! Valea! Două săptămâni concediu fără plată! Valea acasă!

Toți pleacă dezorientați. Zorba adulmecă îngrijorat aerul.

ZORBA Șefu, pot să-ți spun ceva?

NIKO Poți să-mi spui ce vrei, Zorba. Și dacă nu-mi spui, e la fel de clar.

ZORBA Șefu, noi suntem bogați! Pardon! Nu suntem bogați, șefu! Suntem incredibil de bogați.

NIKO Știu, Zorba. Bogăția noastră spirituală este infinită. Totul s-a terminat, dar sunt fericit că te-am cunoscut.

ZORBA Șefu, nu m-ai înțeles. Noi suntem miliardari, nu înțelegi? Dacă nu înțelegi, miroase aerul. Gazul!

NIKO Nimeni nu cumpără gaz grizu, Zorba.

ZORBA Grizu nu miroase, șefu. Acesta e metan. Și unde este metan, există și petrol. Jos e o cavernă. Mare de petrol, înțelegi? Punem pompele, începe să curgă și

ZORBA Se frige rața, patroane. (*Spre bucătărie*). Prințesa mea, adu-o aici și vino să bem. Azi e ziua mea și a șefului.

HORTENCE Vine, vine! Încă cinci minut așteaptă. Cinci minut.

ZORBA Ești tânăr încă, patroane, ești sănătos, mănânci și bei cum trebuie, respiri aer curat - acumulezi putere, dar ce faci cu ea? Dormi singur – ce faci cu puterea? Du-te chiar în seara asta! Totul e simplu pe lumea asta, de câte ori să-ți spun? (*oftează plictisit*). Iar începi?

NIKO E noaptea de Crăciun. Hristos s-a născut, șefu. În noaptea asta fă și tu un miracol.

ZORBA Gata, Zorba! Fiecare cu drumul lui. Nu cere de la smochin, cireșe!

NIKO Bine, dar să știi de la mine: mult mai mulțumit ar fi Dumnezeu dacă te-ai duce în seara asta la văduvă, așa cum Arhanghelul Mihail s-a dus la fecioara Maria. Patroane, dacă Dumnezeu era ca tine, nu se mai năștea Hristos.

ZORBA Zorba, tu nu crezi că Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om și s-a născut într-un grajd? Crezi asta?

NIKO Și da. Și nu. Să fie sănătoși taică-său și maică-sa! Noroc!

ZORBA Noroc, filozoful meu.

Intră Hortence cu rața friptă pe tavă, după ea este Mimito cu o carafă de vin.

ZORBA Rățușca mea, rățușca mea friptă la tavă. Ce festin avem! Doamne Iisuse, fii nemuritor ca să mâncăm în veci rață friptă de Crăciun! Să ne ridicăm!

Toată lumea se ridică. Zorba spune rugăciunea "Tatăl nostru", se închină, apoi toți se așază la masă.

ZORBA Hai acum să vedem cine ce poate. Mănâncă și bea, patroane, simte-te bine și să cântăm o melodie săltăreață. "Slavă Ție, Doamne!" Mimito, tu știi să cânti "Slavă Ție, Doamne"?

MIMITO Da, domnule.

ZORBA Dă-i drumul, atunci!

Începe să cânte, după el și ceilalți.

ZORBA Eu, eternul marinar, (*spre Bubulina*) sirena mea, beau paharul acesta în sănătatea ta! Am văzut multe sirene pe vapoare: stau la prora corăbiei, cu mâinile acoperindu-și pieptul, iar buzele și obrajii le sunt roșii. Cutreieră toate mările și oceanele și când corabia putrezește, ele coboară pe țârm și stau în fața unei cârciumi marinărești până la sfârșitul vieții lor. Sirena mea, în seara asta, când mă uit la tine te văd... Aici, pe țârmul acesta, după un pahar – două – trei de vin, te văd asemenea sirenelor de pe prora corăbiilor. Eu sunt ultimul tău port, Bubulina mea, eu sunt cârciuma marinărească de pe coastă... Vino și coboară-ți pânzele. Acest pahar, îl beau în cinstea ta!

Zorba și Bubulina beau "brudersøft".

ZORBA Noroc, șefu!

Beau "brudersaft".

ZORBA (lui Niko). O să vezi, că-mi găsesc nașul cu vorbele astea meșteșugite. N-o să mă lase șmechera să plec în seara asta. Mi-e milă de ea! De-asta o să plec imediat spre Castro.

Afară se aud clopotele.

ZORBA (se ridică). S-a născut Hristos, nu-i glumă! S-a născut Hristos, scriitorul meu deștept! Dacă nu crezi, întreabă-l pe Mimito! Nu-i așa, măi Mimito?

MIMITO Da, domnule!

ZORBA Ai auzit, șefu? Nebunii vorbesc direct cu Dumnezeu. Și nici nu are importanță dacă s-a născut sau nu. Păi dacă îți spun că s-a născut, nu deveni bănuitor. Dacă te uiți cu lupa la apă, vezi atâția viermișori, că n-o mai bei și mori de sete... Sparge-o, patroane, sparge lupa ca să dispară viermișorii și bea cât îți pofteste inima! Sănătate și adio! Eu plec spre Castro. Mimito, pregătește măgarul... (*Îi dă un bănuț și pleacă*).

HORTENCE Zorba! Zorba!

ZORBA Ce vrei?

HORTENCE Rămâi până mâine, Zorba!

ZORBA Am spus că plec. Și plec!

HORTENCE Să nu mă uiți, Zorba. Să fii cuminte!

ZORBA O să fiu, cum nu...

HORTENCE O să fii cuminte?

ZORBA La vârsta mea, n-am de ales, sirena mea...

NIKO Drum bun, Zorba! Trei zile, nu mai mult. Trei zile!

ZORBA Ai cuvântul meu, șefu. Trei zile.

PARTEA A II-A

PRIMUL TABLOU

PRIMA ÎNTÂLNIRE

Niko citește. Cineva bate la ușă.

NIKO (*iese din gândurile sale*). Da.

Se aud bătăi a doua oară. Niko se scoală și deschide. E văduva.

SURMELI Bună ziua.

NIKO Bună ziua.

SURMELI Treceam pe-aici - iar mi-a dispărut pisica. V-am adus și paltonul. Și o sticlă de apă cu lămâie, drept mulțumire.

NIKO N-aveți pentru ce să îmi mulțumiți.

SURMELI Ba da...

NIKO Intrați, vă rog. Doriți un ceai?

SURMELI Nu mulțumesc, o să plec. Cum merge afacerea?
NIKO Bine. Și-o să meargă și mai bine.
SURMELI Să vă ajute Dumnezeu. Sănătate!
NIKO Da. Vă mulțumesc pentru apa cu lămâie.
SURMELI Pentru nimic.
NIKO Nu. Vă rog. Apa... e apă. E cu lămâie. Și lămâia... Lămâia e lămâie oricum ai lua-o...
SURMELI Da, e lămâie. Și miroase frumos.
NIKO Așa e, da... Miroase a lămâie. Și apa miroase a lămâie.
SURMELI Pentru că e apă de lămâie. Dacă vă spălați cu ea pe cap, părul vă miroase a lămâie.
NIKO O, da, bineînțeles că miroase. Pentru că e apă de lămâie și lămâia miroase a ... lămâie.
SURMELI Eu plec...
NIKO Și eu... Adică eu nu...
SURMELI La revedere.
NIKO Da. Bineînțeles... Adică... Da. La revedere.

Văduva pleacă. Niko rămâne singur, abia ținându-se pe picioare. Își dă drumul pe podea, respiră adânc și se stropește cu apă pe față ca să-și revină.

NIKO E o fiară, nu e femeie... Ce proști suntem noi, bărbații. Ca lăcusta care își mănâncă masculul după împerechere, așa e și femeia asta...

Bate cineva la ușă. Sare de jos, dar nu are curaj să deschidă ușa. Din nou se aud bătăi în ușă. Nu știe ce să facă. Se decide și deschide ușa. E Mimito. Niko se așază din nou liniștit și îngândurat.

MIMITO Ești bolnav, șefu?
NIKO Nu. Sunt bine, mulțumesc.
MIMITO O scrisoare de la Zorba. Bacșiș?
NIKO Cât vrei?
MIMITO Cât dai? Pentru sufletul tău.
NIKO Pofțim! (*Îi dă toți banii*).

Nebunul se închină, sărută banii și o ia la fugă.

NIKO Doamne, banii mei! Eu sunt nebun, nu el! (*Aleargă după nebun*).

TABLOUL DOI **SCRISOAREA**

Scena e împărțită în două. Într-un colț stă Zorba la o masă, într-un restaurant de lux, îmbrăcat în smoching, cu papion și părul vopsit. Lângă el stă Lola care se uită drăgăstoasă în ochii lui și îl ține de mână. Ospătarii stau "drepti" la comenzile lui: îi dau foc să aprindă pipa, schimbă scrumierele, pun vin în pahare... Florăreasa îi oferă un buchet cu flori, iar Zorba aruncă în stânga și în dreapta cu bani. Fumează pipă și dictează o scrisoare unui ospătar. În partea

cealaltă a scenei, Niko citește scrisoarea. Din când în când Zorba întrerupe monologul ca să dea comenzi ospătarilor sau să o mângâie cu tandrețe pe Lola.

ZORBA Dragă patroane, stimate domnule capitalist. Am umblat prin toate magazinele din Castro ca să cumpăr fitil și exploziv. Dar aici nu există așa ceva, șefu, așa că am făcut comandă din Atena. Cât aștept să vină marfa, mă gândesc numai la muncă și tai banul în două ca să fac economii.

NIKO Văd, văd bine...

ZORBA *(spre ospătar)*. Caviar de la Stocholm! Șampanie de la Paris! Malaga de la Sevilla!

NIKO O, Doamne!

ZORBA *(continuă)*. Scumpul meu patron, o puștoaică pe care o cheamă Lola s-a lipit de mine, dar eu...

NIKO Asta ne lipsea...

ZORBA Dar eu nu mă grăbesc să o ating nici măcar cu un deget pentru că știu ce am de făcut. Dacă ajungi în asemenea situație, să știi că asta le înnebunește pe femei. Când eram tânăr, mă aruncam ca un înecat să le agăț, dar acum, prima dată cheltuiesc bani (dar cu măsură) și mă dau drept un cavaler galant care risipește bani în stânga și în dreapta (dar cu măsură). Se înnebunesc femeile după astfel de maniere, înnebunesc nesuferitele. Și dacă ai cocoșă sau dacă ești bătrân, nu mai văd nimic. Nu văd nimic nenorocitele, decât mâna care împrăștie bani. Așadar cheltuiesc, dar cu măsură, cheltuiesc, să-mi fii sănătos și tu, și banii tăi. Să dea Dumnezeu să-ți dau înapoi de o sută de ori mai mult.

NIKO *(sare de pe scaun)*. Am dat faliment! Cum am putut să-i dau toți banii – nu am oprit nici măcar pentru biletul de întors. Cum am putut să cred că din mine o să iasă un capitalist? Cum am putut?

ZORBA *(continuă)*. Dragă patroane, domnule capitalist, acum puștoaica asta nu vrea să se mai dezlipească de mine. M-am încurcat rău de tot cu ea, simt că mi s-au evaporat creierii, dar asta e situația. Dacă își recunoști păcatul, e iertat. Iar rostul banilor e să fie cheltuiți.

Niko își smulge părul din cap.

NIKO Ai văzut, astea sunt femeile! Iar eu sunt nebun de legat că ți-am dat toți banii pe mână!

ZORBA Așa vei păți și tu, înălțimea voastră, când îți va veni rândul. Chiar dacă ești foarte tânăr, bagă-ți mințile în cap și ascultă ce-o să-ți spun. Urmează calea mea, alt drum nu există.

NIKO Există. Asta e. *(Ridică o carte)*. Se numește "Budha". Îndrăgostește-te de singurătate și nu te vei mai simți singur.

ZORBA *(încheie)*. Și acum, finalul. Îți spun ceva, patroane, dar să nu te superi. Adună-ți toate cărțile grămadă și dă-le foc!

Niko deschide cartea cu învățăturile lui Budha și citește precipitat.

NIKO Cine?

Cine a creat traista cu păcate
Acest lan semănat cu sămânța vrajbei
Această ușă a iadului și raiului

Acest coș plin de viclenie
Cu gust de miere otrăvită
Femeia?
Răspunde, divin Budha, cum să scap de această neghină diabolică?

De-afară se aude miorlăitul unei pisici. Se aude și vocea lui Surmeli. Niko ia o lanternă și iese...

SURMELI Pis, pis pis...

Surmeli are și ea o lanternă în mână.

SURMELI E cineva acolo?

NIKO Da.

SURMELI Cine?

NIKO Eu.

SURMELI Domnule Niko?

NIKO Da. Căutați pisica, nu-i așa?

SURMELI Da, pisica. Și dumneavoastră?

NIKO Păi... Și eu...

SURMELI Sunteți singur?

NIKO Singur.

SURMELI Și eu sunt singură.

Se apropie unul de altul.

SURMELI O lanternă ajunge. (*Stinge lanterna*).

NIKO Da, ajunge...

SURMELI Și fără asta e bine. (*Stinge și lanterna lui Niko*). Miroșiți a lămâie.

NIKO Și dumneavoastră.

TABLOUL TREI

LOGODNA

Niko se trezește dimineța în pat, dar e singur. Surmeli i-a lăsat doar lanterna. Cineva bate la ușă. El sare repede din pat și se îmbracă. Se aude din nou ciocănit la ușă. Niko deschide și în prag apare Hortence.

HORTENCE (*ofensiv*). Am primit scrisoare?

NIKO Am primit.

HORTENCE Și?

NIKO Îți transmite multe salutări. Scrie că se gândește zi și noapte la tine, nu are poftă de mâncare și nici să doarmă nu poate, fără tine.

HORTENCE Altceva scrie?

NIKO Scrie. Poftim. ”Ieri am văzut pe stradă o fetișcană foarte frumoasă, Lola. Doamne, cât semăna cu Bubulina mea! Și-au început să-mi curgă lacrimile șiroi. Patroane, nu mai pot trăi fără ea. Azi noapte m-am trezit și i-am scris o poezie. Citește-i-o ca să vadă cât sufăr.
„În noaptea asta cu plină lună

Prin poiană te-am cules ca o căpșună
N-am avut o femeie așa de bună
O să vină preotul să ne cunună
Și-o să murim de dragoste împreună.”

HORTENCE Nimic altceva?

NIKO Ce altceva, madame? Păi, în toată scrisoarea numai de dumneavoastră vorbește. Patru foi! A desenat și o inimă aici, în colț. O inimă roșie de iubire pentru dumneavoastră, străpunsă cu o săgeată. Păi, nu vedeți ce mult vă iubește? Și aici, jos, doi porumbei sărutându-se și pe aripile lor scrie, tot cu roșu, două nume încrucișate: Hortence și Zorba.

HORTENCE Și nimic altceva?

NIKO Păi, ce altceva?

HORTENCE Deci, nimic? (*Plânge*). Nimic?!

NIKO Scrie și ceva foarte, foarte important, de aceea am lăsat la urmă.

HORTENCE Și ce scrie?

NIKO Scrie că imediat cum se întoarce, va cădea la picioarele dvs. ca să vă ceară mâna.

HORTENCE (*hotărâtă*). Bine, accept, dar îi scrii că în sat nu există flori pentru nunți. Să aducă flori din Castro și doi lumânări albi mari cu panglici roz. Și bomboane de ciocolată. Să cumpere rochie alb, ciorapi de mătase și pantofi de prințesă. Cearșaf am, scrie să nu cumpere. Am și pat. Da...

NIKO Mai e ceva?

HORTENCE Altceva... Eu vreau să ofer ceva, ceva foarte serios...

NIKO Spune, madame Hortence, la porunca ta!

HORTENCE Zorba, și eu te plac foarte tare. (*Lui Niko*). Ai un suflet foarte bun. Vreau să fii nașul nostru!

NIKO E o mare onoare pentru mine, madame Hortence.

HORTENCE Atunci, de azi strigă-mă ”fino”.

NIKO Da...

HORTENCE Noapte bună, nașule! Și să vină repede bărbatul meu.

Hortence iese. De-afară se aud țipete tot mai puternice, urlate, plâns... Plânsul se transformă în strigătul ” A mort”! Hortence se întoarce imediat, tremurând și plângând.

TABLOUL PATRU

ÎNECATUL

HORTENCE Nașule, nașule! (*Se împiedică și cade pe podea*).

NIKO Ce s-a întâmplat, fină?

HORTENCE Mi-e frică, nașule...

NIKO De ce?

HORTENCE Mi-e frică de moarte. Nu vreau, nu vreau! Vine moartea...

NIKO Tremurați? Vă e frig?

HORTENCE Mi-e frig, acoperă-mă.

NIKO Ce s-a întâmplat afară?

HORTENCE S-a înecat, s-a înecat!

NIKO Cine?

HORTENCE Pavlis Mavrudi.

NIKO Cum așa?
HORTENCE Din cauza văduvei.

De-afară se aud țipete: "Să fii blestemată! Să te ardă Dumnezeu! Nu e aici niciun bărbat să-i taie gâtul?", "O s-o ucidă cu pietre aproape toată lumea din sat". Patru bărbați vin cu înecatul acoperit cu un cearșaf alb. După ei, tot satul.

HORTENCE (*în șoaptă, disperată*). Vine moartea! O văd! Acum mă vede și ea pe mine. Mă vede și-și amintește că m-a uitat.

Se cuibărește tremurând, lângă Niko.

NIKO Liniștiți-vă pentru Dumnezeu! Eu sunt cu dumneavoastră.
HORTENCE Tu ești tânăr, mult tânăr. Eu bătrână. Bătrână și greșit mult în viață... (*Se cuibărește lângă Niko*). Asta sunt eu! (*Cade în genunchi și plânge tremurând, în tăcere*).

Mavrudi iese în fața mulțimii. Se așează la picioarele cadavului și trage cearșaful de pe chipul lui.

MABRUDI Când s-a întâmplat?
MANOLIS Azi noapte. Fluxul l-a aruncat pe țarm.
ȚĂRANCA Săracul băiat!
MABRUDI Gura!
MIMITO S-a înecat! S-a înecat!
ȚĂRANCĂ Căteaua e de vină! Îl cheamă la fereastra ei în fiecare seară. A înnebunit săracul copil, din dragoste a înnebunit.
ANTENIA Asta nu e femeie, e Satana, să o trăznească Dumnezeu!
ȚĂRANCĂ Dumnezeu o s-o pedepsească...
ANTENIA Nu există în satul acesta un bărbat adevărat care să-i taie gâtul?
MANOLIS O să apară femeia! Gura!

Țipăt în mulțime "Pisica!". Se aude un miorlăit enervant de pisică.

ANTENIA Pisica ei are călduri în continuu. Și căldurile văduvei, să nu discutăm...

Se aude iar miorlăitul pisicii. Cineva din mulțime: "Ucideți-o!". Se aruncă peste pisică și-o omoară. Mulțimea se duce cu înecatul. În frunte merge Mavrudi. Țipete: "Ucideți-o! Moarte pentru moarte!"

NIKO Oameni buni, nu vă e rușine? Ce vină are femeia? Asta i-a fost soarta! Aveți frică de Dumnezeu!
HORTENCE M-a văzut Moartea. M-a văzut și mă ține minte!
NIKO Liniștiți-vă, madame. Pur și simplu ați răcit și din cauza asta tremurați. (*O acoperă cu haine*).
ANANIS Mama ei de viață! Nu mai putea să suporte durerea și de-aia băiatul s-a aruncat în apă. A scăpat!
NIKO A scăpat, spui?

ANANI Da, a scăpat, fiule, a scăpat! La ce îi trebuia așa viață? Dacă o lua cu sila ce viață avea să aibă! Scandaluri, certuri... Toată viața avea să fie un infern. A făcut foarte bine băiatul! (*Țipând după mulțime*). Bine ai făcut, măi Pavlis! Și ce, dacă țipă femeile! Ai scăpat: o știe și taică-tău și nu-i curge o lacrimă!

Iese.

TABLOUL CINCI

NUNTA

Dimineața. Niko doarme. Ușa se deschide și intră Zorba obosit și încărcat cu pachete.

NIKO Zorba!
ZORBA Bine te-am găsit, patroane.
NIKO Stai acolo, miroși a...
ZORBA A bordel? Dacă știi cât m-am spălat, șefu... Dar mirosul nu dispare.
NIKO Dar explozivul și cablul?
ZORBA Am adus totul! Și lupul sătul și mielul întreg. Mina, Bubulina, Lola – pe toate le-am rezolvat. Nu te-am uitat nici pe tine, ți-am adus o cutie de halva. Deci, încă nu m-am sclerozat!
NIKO Dar ce e cu ciudățeniile astea?
ZORBA Cadouri.
NIKO Cadouri? Cadouri, a? Bani aruncați pe prostii.
ZORBA Cadouri, patroane. Nu te supăra: pentru săraca Bubulina. Vine Paștele și e om și ea!
NIKO Nu i-ai adus ce e mai important.
ZORBA Ce?
NIKO Flori de nuntă.
ZORBA Poftim?
NIKO Poftești, nu poftești, asta e! Ea așteaptă florile de nuntă, iar eu sunt nașul.
ZORBA Am înțeles. E invenția ta. Nu-i așa?
NIKO Păi...
ZORBA M-ai prelucrat bine, șefu. Iartă-mă, dar nu e bine. Păi se poate să faci așa glume, patroane? Femeia este o creatură slabă, de câte ori să-ți spun? Trebuie s-o iei cu grijă. Bine, s-a întâmplat, asta e. Acum să discutăm despre afacere. Timpul trece repede și acum vin Floriile. Până în vară trebuie să fșnească petrolul, să-l încărcăm în petroliere, să ne plătim toate datoriile și apoi tot înainte! Dă-i bani nebunului și apoi uită-te la nebunia lui.

Intră Hortence acoperită cu mai multe șaluri. Tușește.

HORTENCE Nesuferitule!
ZORBA Sirena mea!
HORTENCE De ce eu așteptă atâta timp necununat?...Eu pierdut onoarea.O să sinucid la mine!
ZORBA O să rezolvăm totul, Bubulina mea, totul.
HORTENCE De ce nu e flori de nuntă?

ZORBA Pentru că în Castro nu sunt frumoase!
HORTENCE Și dacă nu sunt? Ne cununăm fără flori...
ZORBA Am comandat la Atena cele mai frumoase lumânări mari și albe și ciocolată, alune, arahide...
HORTENCE Adevărat?
ZORBA Toată lumea trebuie să-și amintească de nunta noastră, Bubulina mea! Să vezi numai ce rochie de mireasă ți-am comandat! Deasta am stat atât de mult în Castro, iubirea mea. Am poruncit să vină două croitorese faimoase din Atena. Le-am spus: ”Femeia cu care mă însor nu are pereche în tot estul și în tot vestul. A fost regina celor patru Mari Puteri. Dar Marile Puteri au murit și acum e rândul meu. Aș vrea ca rochia asta să fie unică... brodată cu smaralde și mătase și cu stele aurii. La sânul drept puneți soarele și la stângul luna”, ”Păi, așa o să orbească toată lumea și nu o să poată vedea mireasa”, au spus croitoresele. ”Să orbească, am spus eu, ea să fie sănătoasă!”
HORTENCE Vreau să-ți spun ceva la ureche...
ZORBA Spune-mi porumbița mea!
HORTENCE Ți-am adus ceva în seara asta. Pofțim.

Zorba ia o batistă legată cu o sfoară, o așază în fața sa, dar nu o deschide.

HORTENCE De ce n-o desfaci, Zorba?
ZORBA Mai întâi să-mi beau cafeaua și să-mi fumez țigara. E ca și cum aș fi desfăcut-o, știu ce e!
HORTENCE Te rog, deschide-o!
ZORBA Am spus că întâi îmi fumez țigara (*Lui Niko*). Tu ești vinovat de totul.
HORTENCE Te rog, Zorba!
ZORBA (*Se uită afară*). Mâine o să bată vântul din sud. O să se schimbe vremea. O să-nmugurească copacii și sânii fecioarelor... Vine primăvara, mama ei! Tot ce e frumos în lumea asta e creația Satanei. Femeia frumoasă, primăvara, vinul, toate. Toate astea... le-a inventat diavolul. Dumnezeu a creat călugarii, posturile, soțiile, să le ia...
HORTENCE Zorba?
ZORBA Primăvara e împărăția Satanei! Se desfac curelele bărbaților, vestele la fel, bătrânii oftează și de-abia respiră. Din păcate și eu ca ei.
HORTENCE Zorba... (*Ea îi pune din nou batista în mână și el, în sfârșit, o desface*).
ZORBA Ce-i cu astea, Bubulino?
HORTENCE Inele. Ineluțe, aurul meu. Uite și nașul e aici să ne logodească, Zorba al meu! Sunt făcute din lira de aur la Mari Puteri. De 30 de ani le păstrez.
ZORBA (*după o pauză se hotărăște*). La naiba! Mai pot să fac unei femei un dar special. Nașule, știi cântările bisericesti de la cununie?
NIKO Nu.
ZORBA Atunci o să cânt eu. Am cântat și la strană. Vino aici, rățușca mea, vino fregata mea.

Se scoală în picioare.

ZORBA Vino lângă mine, în dreapta mea. Așa. Așa. ”Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, Amin.” Deschide bine ochii, patroane!
NIKO În seara asta fără ”patroane”, să-mi spui ”nașule”.

ZORBA Deci să fii atent, nașule, când strig: ”Hai, acum!” să ne dai verighetetele.
(*Continuă să cânte*). Se cunună robul lui Dumnezeu, Alexis, cu roaba lui
Dumnezeu, Hortence. Pentru mântuirea lor să ne rugăm! Domnului să ne rugăm,
Doamne miluiește-e-e!

NIKO Doamne miluiește! Doamne miluiește! Doamne miluiește!

ZORBA E mai lungă slujba, dar să mă ia Necuratul dacă îmi amintesc. Să ne oprim la
momentul cel mai important! Hai acum! (*Îi oferă mâna Hortencei*). Dă-mi și tu
mâna, gâsculița mea!

Niko le pune verighetetele pe deget, Zorba continuă să cânte.

ZORBA Se cunună roaba lui Dumnezeu, Hortence, cu robul lui Dumnezeu, Alexis. În
numele Tatălui și-al Fiului și-al Sfântului Duh. Amin. Gata, s-a terminat! Vino la
mine, Zorbărița mea, să-ți dau primul sărut adevărat din viața ta!

Hortence cade la picioarele lui Zorba și i le sărută.

ZORBA Săracele femei...

Hortence se ridică, îl îmbrățișează pe Zorba și îl sărută cu patimă.

HORTENCE Zorba al meu!

ZORBA Nu! Azi e Marțea Mare, zi mare de post...

HORTENCE Zorba!

ZORBA Ai răbdare, madam, puțină răbdare până în Duminica Paștelui. O să mâncăm o
friptură, o să ciocnim ouă roșii. Și-acum e timpul să mergi acasă. Ce-o să zică
lumea dacă te vede hoinărind noaptea prin sat?

HORTENCE Zorba, scumpule.

ZORBA Nu, nu înainte de Paște. E post. (*Lui Niko*). Pentru Dumnezeu, nu ne lăsa singuri!
N-am chef în seara asta.

HORTENCE Cad la picioarele tale, iubirea mea!

ZORBA Nu, nu! Eu trebuie să cad la picioarele tale și să le sărut. Dar, nu te supăra, mi-e
lene. Iartă-mă. Noapte bună!

HORTENCE Noapte bună, aurul meu.

Se înfășoară în șalurile ei și iese.

ZORBA Ce să facem acum, șefu? Să râdem sau să plângem?

NIKO Nu știu, Zorba. Spune tu.

ZORBA O să-ți spun. Dacă poți – râzi, dacă poți – plângi. Dar mie nu-mi vine să râd.
Cum se numea zeul acela care nu ierta nicio femeie care îi atrăgea atenția? Acela
care se transforma în taur, în lebădă, în cal sau în măgar pentru a fi cu femeile
dorite?

NIKO Zeus?

ZORBA Exact, el.

NIKO Ei, și?

ZORBA Numai eu știu ce chin era pe capul lui! A iubit el femeile, dar nu așa cum se
crede. Îi era milă de ele. Chiar dacă nu avea chef, dacă vedea într-un sat o
amărită de fată mare sau vreo ființă singuratică și urâtă, se închina și intra la ea.

Era plictisit, vlăguit – cum să facă atâtea fapte bune? Venea în zori acasă și spunea: ” Ah, Dumnezeule, Sfinte Cristoase, când voi putea și eu să mă odihnesc? Nu mai pot să mă țin pe picioare!” Așa l-au distrus femeile și a pierit... Atunci, a venit moștenitorul lui Cristos, a văzut în ce hal ajunsese și a spus: ”La o parte!... Departe de femei!”

NIKO
ZORBA

Gata, Zorba! O să mor de râs...

Râzi, râzi, prea plecat își spun, dar dacă afacerile merg bine îmi deschid Biroul de amor ”Zeus”. Or să vină săracele femei care nu pot să-și găsească un bărbat și eu o să le găsesc flăcăi frumoși și vrednici. O să le dau bani și o să le zic: ”Eu plătesc, tu numai spune-i cuvinte dulci, cuvinte frumoase pe care săraca nu le-a auzit în viața ei.” Și dacă se întâmplă să vină o mârtoagă pe care nimeni nu o vrea, ca Bubulina mea, atunci chiar eu mă voi sacrifica! Și toată lumea va zice: ”Hei, dar moșul acesta nu are ochi să vadă și nas să miroasă?”. ”Am, băi, țăpilor, și nas, și ochi, dar mai am și suflet...” . Nu-i așa?

NIKO
ZORBA

Așa e Zorba, ești un mântuitor...

Fii liniștită, Bubulina mea, putrezită și chinuită, corabia mea! Cele patru Mari Puteri te-au părăsit, tinerețea te-a părăsit, Dumnezeu te-a părăsit, dar eu n-o să te părăsesc niciodată!

TABLOUL SASE PAȘTELE

Noaptea Învierii. Bat clopotele. Preotul este în curtea bisericii în fața troiței. Preotul anunță de trei ori Învierea Domnului: ”Cristos a-nviat! Adevărat a-nviat!”. Clopotele bat din nou. Mulțimea ocolește de trei ori troița, apoi intră în biserică. Apare văduva, îngenunchează în fața troiței, se închină de trei ori și sărută crucea. Aude un zgomot, se întoarce, dar nu vede pe nimeni. Se închină și din nou aude același zgomot. Se întoarce și scoate un țipăt de frică: o înconjoară niște umbre. Se aud șoapte: ”Cățea! Mizerabilă! Ucigașă!...”

ȚĂRANCĂ
ANTENIA

(țipă). Curvă! Cățea!

Ucigașă! Are obrăznicia să vină la biserică, nemernica!

Văduva se apără de pietrele aruncate în ea.

VĂDUVA
AMNEZIA
ANTENIA

Pentru Dumnezeu! Nu! Pentru Dumnezeu!

Prindeți-o, bă! Ne-a făcut satul de rușine.

Ucideți-o, bă!

O grindină de pietre se abate asupra văduvei.

VĂDUVA

Pentru Dumnezeu! Pentru Dumnezeu!

Mimito o apără cu propriul corp și ridică mâna cu pietre spre mulțime.

MANOLIS
MABRUDI
NIKO
MANOLIS

(scoate un cuțit de la brâu și înaintează). Opriți-vă, a mea e!

Sângele vărului tău fierbe. Eliberează-o de păcate!

(prinde mâna lui Manolis). Opriți-vă! Dumnezeu poate s-o judece, nu voi!

Ce căutați aici? Pleacă imediat!(Îl îmbrânțește, doborându-l jos).

Manolis se îndreaptă spre văduvă și, cu o lovitură, îl aruncă la pământ pe Mimito. Prinde văduva de păr și îi trage capul înapoi. Se închină și vrea să o înjunghie.

MABRUDI În numele lui Dumnezeu! Lovește!

În spatele lui, apare Zorba.

ZORBA Azvârle cuțitul! Nu vă e rușine, bă? Un sat întreg să ucidă o femeie. O să faceți de râs toată Creta!

MABRUDI Vezi-ți de drum, Zorba! (*Spre Manolis*). Lovește, Manolis!

ZORBA Am spus, nu! (*Îl prinde de mână pe Manolis*).

NIKO (*vine lângă Zorba*) Zorba!

ZORBA Pleacă, patroane! Nu te băga!

Începe lupta. Zorba îi răsuțește mâna lui Manolis până îi cade cuțitul din mână. Zorba îl aruncă departe.

ZORBA (*spre văduvă*). Ridică-te și vino cu mine!

Ea îl urmează pe Zorba, dar Mavrudi o ajunge din urmă și se repede la ea cu cuțitul în mână.

MABRUDI Iau eu păcatul asupra mea!

O ucide, după care își face cruce. Zorba se întoarce și vede cadavrul.

ZORBA Să mergem, patroane. Aici, totul s-a terminat.

Intră Ananis.

ANANIS Moare!

ZORBA Cine moare, bă?

ANANIS Moare madam!

TABLOUL SAPTE

MOARTEA HORTENCEI

Hortence trage să moară, în pat. Respiră greu. Amnezia și Antenia îmbrăcate în negru.

ANTENIA Cum e? A murit?

AMNEZIA Nu știu. Mai respiră încă.

ANTENIA Repede! Trebuie ne mișcăm până nu vine primarul să ia totul.

AMNEZIA Ce să facă el cu lucrurile ei?

ANTENIA Să le împartă săracilor.

AMNEZIA Păi, e cineva mai sărac ca noi?

ANTENIA Nu se știe dacă mai rămâne ceva și pentru noi.
AMNEZIA Măcar să ne luăm și noi ceva de pomană.
ANTENIA Cred că muri.

Antenia se duce lângă pat și începe să bocească, iar Amnezia scotocește cu capul vârât în cufăr. Hortence în agonie, respiră din greu.

ANTENIA Ooo, cui ne lași?

Hortence se trezește, o vede pe Antenia în fața ei și țipă de frică.

HORTENCE E moartea! Uite-o!

ANTENIA Nu sunt moartea, fă. Sunt Tenia.

HORTENCE Nu vreau să mor. Nu vreau să mor.

Amnezia închide cufărul, ascunzând sub șorț o panglică și capătul celălalt rămâne prins în cufăr. Hortence respiră greu.

AMNEZIA E vie. Acum vin ceilalți și, pentru noi, iar nu rămâne nimic.

Doi bărbați apar în ușă și își iau căciulile de pe cap.

AMNEZIA Marș afară, nepricopsiților, femeia o să-și revină.

Bărbații ies. De-afară se aud găște și vocile unor bărbați. "Prinde-o!". "Adu cuțitul!". "Taie-le gâtul". În jur zboară pene de găscă.

AMNEZIA Au venit, fă, Antenio? Se grăbesc să taie toate găștele. Toate haimanalele satului au venit. (*În timp ce vorbește ascunde panglici în sân*).

ANTENIA Doamne, o să le mănânce fără noi. Mai repede, s-o bocim, să putem lua și noi ceva! Haide, repede, fă!

AMNEZIA (*către Hortence*). Haide dragă, mai repede, că mănâncă ăștia toate găștele...

HORTENCE Zorba, Zorba...

ANTENIA Lasă-l acum pe Zorba, n-auzi acum ce-ți spun?

AMNEZIA Măcar câte un mosor de ață să luăm! Doamne, ăia o să mănânce tot! (*Își vâră capul în cufăr*).

ANTENIA (*o trage de fustă*). Încă n-a murit, fă, e păcat! Hai să ne rugăm ca să terminăm mai repede.

Se roagă. Antenia adună cu greu panglica care nu se mai termină. Bubulina respiră greu, mormăind numele lui Zorba.

ZORBA (*intrând*). Sunt aici, Bubulina mea, nu-ți fie frică.

HORTENCE Canavaro, Canavaro, al meu!... Canavaro al meu!

ZORBA Aici e Canavaro al tău. Și șeful a venit să te vadă.

NIKO Să vă faceți bine curând, madame Hortence! În curând, sunt sigur...

ZORBA N-o șmecheri, șefu!

NIKO Am venit, madame, pentru că vă iubesc foarte mult!

HORTENCE Nu vreau să mor, nu vreau!

Zorba ia o pălărie din cuier și își face vânt cu ea. Intră Ananis și își dă căciula jos din cap.

ANANIS Iartă-mă, madam, iartă-mă și Dumnezeu să te ierte și pe tine. Dacă am spus vreodată ceva rau... oameni suntem.

Hortence nu răspunde și el iese cu spatele la ușă. Cele două bătrâne își fac semn și se aruncă spre pat bocind. Hortence se trezește țipând: "Zorba!"

ZORBA Afară, ciorilor, afară!

Zorba le smulge de lângă pat și le împinge afară pe cele două bătrâne. Hortence vede cufărul deschis, întinde mâna și scoate o cruce de argint pe care o pune pe piept.

HORTENCE (*în șoptă*). Cruciulița mea, Cristoșelul meu!

Ea îmbrățișează crucea și o sărută cu disperare ca pe ultimul ei amant. De-afară se aude o voce: "Hai, pune gâsca în cratiță, că apa deja a fierit!"

MANOLIS (*bagă capul pe ușă*). Lada e a mea. Dacă o ia cineva îi frâng mâinile. Mimito, o damigeană cu vin!

MIMITO (*de-afară*). N-are vin!

MANOLIS Vinul e în beci, măi prostule!

HORTENCE (*se ridică greu, cu ultimele puteri*). Nu vreau să mor, nu vreau să mor!

ZORBA (*îi ia tandru mâinile*). Liniștește-te, suflețelul meu. Sunt aici, eu Zorba, nu-ți fie frică.

Ea strânge puternic crucea pe piept.

HORTENCE Cruciulița mea, Cristoșelul meu!

Mai respiră o dată și capul îi cade inert. Zorba se scoală în picioare, își dă jos pălăria și îi închide încet ochii.

ZORBA Drum bun, sârmana mea!

Zorba și Niko se închină și ies. Bătrânele intră ca o furtună, fără basmalele negre pe cap și bocind se aruncă spre ladă scoțând afară tot ce găesc. Deschid o cutie cu rahat și, cu gurile pline, continuă să bocească.

ANTENIA Flori și miere să cadă din cer pentru tine. Unde ne lași, soro, unde ne lași...

AMNEZIA Să ai garoafe în calea ta. Aoleu, de ce ne lași singure, soro?

Scot din cufăr un portjartier și îl întind trăgând fiecare de un capăt.

AMNEZIA Dă-i drumul, fă!

ANTENIA Ce-i asta, soro?

AMNEZIA De unde să știu? Bine că a luat-o Dumnezeu! (*Îl aruncă spre ușă*). Mimito, ia-l, mări, și fă-ți o praștie ca să omori ciorile!

Deodată intră mulțimea și începe să ia lucruri din casă. Certuri, bătăi, în toată camera zboară haine, se rup cearceafurile, dantelele. Bărbații sparg geamurile, distrug ramele și ușile, oglinzile. Fiecare fură ce reușește. Dintr-o saltea ruptă zboară puf de găscă. Femeile fac boccele din basmale negre și pun în ele ce reușesc să prindă. Intră Mavrudi țipând.

MABRUDI Afară! Toată lumea afară! N-am văzut așa obrăznicie...

AMNEZIA (*scoate capul din ladă*). Nu țipa așa, băi. Avem un mort aici.

MABRUDI Afară! Ați jecmanit totul, mama voastră! (*Le dă șuturi în fund și le scoate afară*). Manolis, ia-i și pe ceilalți și vino să ridicam răposata.

Intră câțiva bărbați amețiți de băutură cu garoafe la urechi. Pun cadavrul pe o ușă scoasă din balamale.

MIMITO Să chemăm popa?

MABRUDI Ce popă, mări? Era catolică... Îngropați-o mai repede că o să-mpută tot satul.

Bărbații scot cadavrul din casă.

MANOLIS Aduceți acum friptura de găscă și vinul.

Bărbații aduc altă ușă, o așază pe două scaune și aștern friptura și vinul pe ea.

MABRUDI (*picură vin dintr-un pahar pe podea*). Dumnezeu s-o odihnească.

TOȚI Dumnezeu să o odihnească! (*Beau*).

MANOLIS Amin!... Să-i fie țărâna ușoară! Îngerii să o ducă la cer!

TOȚI Amin! (*Fiecare toarnă puțin vin pe jos, după care beau*).

IANIS Cred că toți amanții ei au devenit îngeri și acum îi duc sufletul la cer! Ia uitați-vă la Zorba. Se uită ca picat din cer.

MABRUDI Acum e văduv săracul!

MANOLIS Chemați-l să bea și el un pahar de pomană!

IANIS Hei, nașule. Ce-a fost a fost. Morții cu morții, vii cu vii.

Zorba se așază. Manolis îi dă un pahar cu vin, el îl bea. Îi dă al doilea pahar, îl bea. Mimito îi intinde al treilea pahar - Zorba bea...

MANOLIS Unde e muzica, băi?

Se aude o muzică tristă. Toți mănâncă și beau, numai Zorba stă îngândurat. Deodată, ceilalți fac un semn, scot ușa pe care mâncau și continuă parastasul afară. Intră Niko și pune mâna pe umărul lui Zorba.

NIKO Să mergem!

ZORBA Să mergem! Totul s-a terminat...

NIKO S-a terminat.

ZORBA Ai putea să-mi spui, patroane, ce sunt pământul, cerul, stelele și oamenii? Cine le-a creat? De ce le-a făcut? De unde venim și unde ne ducem și de ce trebuie să murim? Spune-mi, că tu ești om învățat.

NIKO Nu știu, Zorba!

ZORBA Atunci, la ce bun toate cărțile ăstea tâmpite? Dacă nu răspund la întrebările astea, atunci ce-ți spun?

Niko tace gânditor.

ZORBA Nu spui nimic?

NIKO Noi suntem niște omizi pe o frunză dintr-un copac gigantic, Zorba. Această frunză e pământul nostru și celelalte frunze sunt restul de planete. Noi ne târâm pe frunza asta, fără să ne dăm seama cât de infinit și de întunecat este cosmosul... dar există oameni care se uită senini la acest infinit și spun: "Îmi place". Lor nu le este frică de moarte fiindcă o iubesc. Și acesta e adevărul. Libertatea adevărată e moartea.

ZORBA Eu am privit moartea în ochi și nu mi-e frică de ea, dar niciodată nu o să spun : "Îmi place" . Libertatea înseamnă să nu pleci capul. Asta e libertate! Celălalte libertăți sunt pentru cei slabi. Așa cred eu.

TABLOUL 8 **SFÂRȘITUL**

Se vede mina. Apare preotul cântând psalmi și după el doi feciori poartă icoana Sfintei Mariei Răzbunătoarea. Din spate vin sătenii.

ZORBA Dragi frați și surori... explozia pe care o s-o auziți nu o să fie una obișnuită. O să fie explozia vieții fiecăruia dintre noi. Explozia vieții insulei și a pământului nostru chinuit. Din explozia asta o să se nască un alt sistem solar. Și vulcanul belșugului va copleși pe toți locuitorii din insula Creta cu mulțumirea Domnului. Dragi frați și surori de acum înainte satul nostru va spune adio sărăciei. Ofer primul milion bisericii, al doilea îl donăm școlii și al treilea... fiecărui milion o să-i găsim o întrebuintare. (*Preotului*). Sfinția ta, totul e gata. Binecuvintează acest lucru ce-l vom săvârși.

Preotul începe slujba de sfințire... tămâiază, stropește cu apă sfințită și binecuvintează.

PREOTUL Doamne binecuvintează această lucrare. În numele sfintei treimi și al sfintei Maria Răzbunătoarea, Doamne Dumnezeu nostru, blagoslovește lucrarea acesta, pe proprietari și lucrători și pe toți cei drept credincioși.

TOȚI Amin!

ZORBA Hei, oameni buni, astupați-vă urechile. O să urmeze o explozie uriașă, după care va țâșni un râu de petrol din mină. Cu Dumnezeu înainte!

Se aude o explozie de sub pământ.

ZORBA În numele Tatălui, al Fiului și-al Sfântului Duh!

Se aude o nouă explozie de sub pământ. Începe să iasă fum la intrarea în mină. Șepcile bărbaților și camilașca preotului zboară de pe capete din cauza suflului puternic al exploziei. Femeile țipă! Strigăte: "Au fugit măgarii! Au fugit măgarii!"

PREOTUL (ridică crucea). Ai milă de noi, Doamne!
ZORBA În numele Tatălui, al Fiului și-al Sfântului Duh. Amin!

O nouă explozie, se aude un vuiet ca la cutremur. Se aud zgomote din mină. Femeile țipă. Din mină iese fum care acoperă scena. Cineva țipă: "Fugiți, mina se prăbușește!"

PREOTUL Groaznic, Doamne! Aoleu, iartă-ne, Doamne! Doamne miluiește!
ZORBA Fugiți departe, nenorociților! (Se năpustește în mina plină de fum).

ANANIS Totul s-a prăbușit, Doamne!

Din fum iese în genunchi Zorba plin de funingine. Îl scoate la suprafață pe Niko amețit de explozie.

ZORBA Stâlpii n-au rezistat! Îmi pare rău, patroane.
NIKO Am făcut ce-am putut. Mina s-a prăbușit. O s-o uităm și gata!
ZORBA (sare în sus ca mușcat de șarpe). Mielul, o să se ardă mielul! S-a făcut scrum!

Dispare alergând din scenă și se întoarce cu o tava afumată, mâncând o bucată de carne.

ZORBA Nu s-a ars! E delicios! Vrei să guști o bucată, șefu?
NIKO Atunci, adu pâine și vin, mi-e foame!
ZORBA Vezi ce gustos e? Aici n-au miei grași, aici pasc numai iarbă uscată...
NIKO Toarnă, Zorba, să bem! Umple până sus paharele și să bem până la fund.
ZORBA Noroc, patroane!
NIKO Noroc.

Beau.

NIKO Ia să vedem acum ce spun costițele de miel!
ZORBA Totul e în regulă, șefu, o să trăim o mie de ani!
NIKO Așa, Zorba!
ZORBA Văd drum, drum lung și la sfârșit văd un munte, un munte și o casă cu multe ferestre. Asta probabil e mănăstirea pe care o s-o construim într-o zi.
NIKO Toarnă, Zorba. Îți spun eu ce e cu casa asta cu multe ferestre – e pământul cu morminte, e sfârșitul drumului nostru. În sănătatea ta, noroc, necredinciosule!
ZORBA Noroc, în sănătatea ta, șefu!

Amândoi beau din pahare.

ZORBA Băi, patroane! Ai văzut ce fum a ieșit din mină, a?

Râd amândoi în hohote.

ZORBA Dar popa? Cum i-a zburat camilafca, a?

Râd de se prăpădesc.

ZORBA Așa ceva n-or să mai vadă neam de neamul lor...

NIKO S-a dus pe apa sâmbetei petrolul...

ZORBA Și corabia mea.

NIKO Și sanctuarul meu de artă...

Râd cu poftă.

ZORBA Păi da: noi nu am venit aici după cărbuni. Noi avem țeluri duhovnicești.

NIKO Ce țeluri duhovnicești, măi Zorba?

ZORBA Nu știu, noi așa o să spunem, altfel or să-și dea seama cine suntem... Să ne distrăm, șefu...

Își trag sufletul și își sterg lacrimile de râs.

ZORBA Mâine plec, patroane.

NIKO Unde?

ZORBA Unde mă duc încălțările.

NIKO Și eu vreau să merg acolo. Mă iei cu tine?

ZORBA Nu vorbi prostii, șefu. N-o să pleci.

NIKO De ce să nu plec? Sunt liber.

ZORBA Nu, nu ești liber. Sfoara cu care ești legat este puțin mai lungă decât cea cu care sunt legați ceilalți. Rătăcești ici-acolo și crezi că ești liber, dar nu rupi sfoara. Și dacă nu rupi sfoara...

NIKO O s-o rup.

ZORBA N-o s-o rupi. Trebuie să fii nebun ca să faci asta. Dar tu ești deștept și asta te ve pierde.

NIKO Nu sunt chiar așa de deștept. Poate că într-o zi...?

ZORBA Da, poate că... ai o șansă mică.

NIKO Zorba, învață-mă să dansez "sirtaki"!

ZORBA Păi așa spune! Hai, scoală.

NIKO Dă-i drumul, Zorba!

ZORBA O să-ți arăt. Uită-te la picioarele mele, patroane. Fii atent! Unu... Doi...

NIKO Sunt atent, Zorba. Sunt atent...

ZORBA Hai acum! Unu-doi! Hopa!

NIKO (*repetă mișcările*). Hai! Unu-doi!

ZORBA Hai acum, împreună. (*Se iau de umeri*). Hopa-hopa! Hop! Hai acum! Mai repede! Am să-ți spun multe, n-am iubit pe nimeni ca pe tine, omule, am să-ți spun multe, omule, dar limba mea nu poate să le pronunțe... Mai repede! Hai acum! Hopa-hopa! Hopa! Hopa acum! Mai repede!

SFÂRȘIT

Traducere: Nikolov Perveli Vili